

ВІДГУК

офіційного опонента – Заслуженого діяча науки і техніки України, доктора юридичних наук, професора Дрозда Олексія Юрійовича на дисертацію Ноцик Андрія Ігоровича на тему: «Адміністративно-правові засади організації та функціонування об'єднаної територіальної громади», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Аналіз тексту дисертації, анотації та наукових публікацій, зарахованих за темою дисертації, дає підстави зробити висновок про актуальність теми, за якою виконано дисертацію, належний ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вагоме значення для науки і практики, а також про вирішення в дисертації фундаментальних проблем у сфері функціонування інституційного механізму організації та функціонування об'єднаної територіальної громади.

1. Обрана автором дисертації тема для дослідження є дійсно актуальною, оскільки у сучасних умовах реформування державного управління, територіальні громади стали відігравати дійсно ключову роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку та підвищенні якості життя населення. Водночас, слід констатувати наявність численних викликів, що потребують всебічного аналізу та наукового обґрунтування, серед яких — недостатня фінансова самодостатність громад, нерівномірний розподіл ресурсів, а також відсутність чіткої стратегії розвитку на місцевому рівні. Це викликає потребу у новітніх дослідженнях, що зможуть запропонувати нові підходи до вирішення зазначених проблем.

Інноваційне дослідження Ноцик А.І. носить комплексний характер, оскільки має на меті не лише визначити існуючі проблеми адміністративно-правового регулювання організації та функціонування об'єднаної територіальної громади, але й розробити практичні рекомендації щодо їх подолання. Зокрема, важливим у роботі є аналіз правових та організаційних

аспектів функціонування громад, а також розробка ефективних моделей взаємодії між громадами та центральними органами влади. Такий авторський підхід дозволить створити умови для сталого розвитку регіонів, забезпечити ефективне використання місцевих ресурсів та сприяти підвищенню конкурентоспроможності громад.

Особливу увагу Ноцик А.І. приділив питанням підвищення прозорості та відповідальності органів місцевого самоврядування, а також залученню громадян до процесів прийняття рішень. У цьому контексті рецензована дисертаційна робота допоможе сприяти розробці інструментів громадського контролю та участі, що підвищить рівень довіри населення до місцевої влади та сприятиме зміцненню демократії на місцевому рівні.

Ці та інші аргументи ще раз підтверджують актуальність, теоретичну та практичну значимість обраної Ноцик А.І. теми дисертаційної роботи, яка спрямована на пошук та науково-теоретичне обґрунтування прогресивних регулятивних механізмів, які сприятимуть підвищенню ефективності державної політики у сфері організації та функціонування об'єднаної територіальної громади, а також розробку нових інструментів управління, що враховують специфіку кожного регіону.

Про актуальність обраної теми дисертаційного дослідження Ноцик А.І. свідчить також його **зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами**. Тема дисертаційної роботи узгоджується із положеннями Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16.09.2014; Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, затвердженої Указом Президента України від 27.09.2021 № 487/2021; Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 № 119; Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5.08.2020 № 695; Концепції розвитку громадянської освіти в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3.10.2018 № 710-р; Стратегії

реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1805-р.

Таким чином, викладене вище свідчить, що обрана автором тема для дослідження і поставлена мета присвячені дійсно актуальній проблемі, вирішення якої допоможе обґрунтувати новітні теоретико-правові та інституційні аспекти організації та функціонування об'єднаної територіальної громади з урахуванням загально визнаних міжнародних стандартів та сучасно-політичної ситуації в нашій країні.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Вивчення дисертації та наукових публікацій Ноцик А.І. засвідчують логічність структури дослідження, що надало можливість здобувачеві визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати задекларовану тему. Зокрема, основна мета, яку ставив перед собою автор, полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу законодавства, позицій вчених та практики функціонування органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, визначити адміністративно-правові засади організації та функціонування об'єднаної територіальної громади, з формуванням напрямків забезпечення їх ефективності, ідентифікації проблемних аспектів правового регулювання та розробки рекомендацій для подальшого розвитку права на місцеве самоврядування.

Визначена мета дослідження деталізована у завданнях, які, своєю чергою, дозволили окреслити об'єкт та предмет дослідження. Зокрема, об'єктом дослідження визначено суспільні відносини, що виникають у сфері адміністративно-правових засад організації та функціонування об'єднаної територіальної громади в Україні, а предметом – адміністративно-правові засади організації та функціонування об'єднаної територіальної громади. Таке формулювання об'єкта та предмета дисертації не викликає зауважень і засвідчує фаховий підхід здобувача до окреслення меж дослідницької проблематики.

Таким чином, є підстави стверджувати, що постановка завдань, визначення мети, об'єкта та предмета дослідження є чіткими, зрозумілими й такими, що цілком відповідають загальним вимогам і дозволяють логічно розкрити сутність актуальних проблем, вирішення яких покладено в основу дисертації. Завдання наукового пошуку виконано, мети роботи досягнуто.

Автором проаналізовано значну кількість джерел (160 найменувань). При цьому слід відмітити, що в списку використаних джерел наведені наукові праці теоретичного змісту, дослідження практиків. Це свідчить про те, що в дисертації приділена увага як теоретичним, так і практичним аспектам досліджуваної теми. Дисертант уважно поставився до аналізу джерел теоретичного характеру – в роботі представлено аналіз значної кількості таких джерел. Полемізуючи з науковцями-юристами на сторінках дисертації, автор обґрунтовує власні висновки, рекомендації, узагальнення. І тут дуже добре прослідковується вдалість вибору ним методів і прийомів наукового дослідження. Зокрема, в роботі використано широкий спектр загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань, визначених дисертантом як основні завдання наукового дослідження.

Грунтовний аналіз робіт інших науковців і правильно обрана методика наукового дослідження дали можливість авторові вирішити наукову задачу, сформулювати пропозиції та рекомендації з удосконалення адміністративно-правових засад організації та функціонування об'єднаної територіальної громади. Викладене дає підстави стверджувати, що дисертація Ноцик А.І. виконана на високому науковому рівні.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація Ноцик А.І. є новітнім комплексним дослідженням в Україні, у якому визначено адміністративно-правові засади організації та функціонування об'єднаної територіальної громади, в результаті чого сформовано проблемні аспекти правового регулювання,

запропоновано низку новітніх наукових та практичних висновків та пропозицій щодо реалізації влади та забезпечення публічних інтересів на місцевому рівні.

У дисертації з належним обґрунтуванням наведені наукові положення, висновки та рекомендації, що є дійсно концептуальними для теорії та практики адміністративного права. Зокрема, уперше: визначено науково-теоретичну сутність добровільно об'єднаної територіальної громади; сформовано унікальні особливості новітнього адміністративно-правового статусу добровільного об'єднання територіальної громади в Україні; розкрито характеристики адміністративних процедур державної підтримки добровільного об'єднання територіальних громади та добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад в Україні.

Також було удосконалено: новітні особливості нормативно-правових засад організації та функціонування добровільно об'єднаної територіальної громади в Україні; розуміння об'єктів адміністративно-правових відносин за участю добровільно об'єднаної територіальної громади як матеріальних та нематеріальних благ, а також послуг, які становлять основний предмет регулювання взаємодії між суб'єктами громадянського суспільства та органами самоврядування; теоретичне розуміння добровільного приєднання територіальних громад в Україні.

Подальшого розвитку набули: практичні положення щодо фінального етапу утворення об'єднаної територіальної громади у рамках адміністративної процедури добровільного об'єднання територіальних громад в Україні, що є унікальним для кожної громади, оскільки враховує специфіку та потреби конкретного регіону; положення щодо впливу війни на особливості бюджетних відносин територіальних громад в Україні; напрямки удосконалення адміністративно-правового регулювання організації та функціонування добровільно об'єднаної територіальної громади в Україні.

Автором особливо вдало сформовано напрямки удосконалення адміністративно-правового регулювання організації та функціонування

добровільно об'єднаної територіальної громади в Україні, які спрямовані на забезпечення принципу субсидіарності, формування нової моделі стратегічного управління фінансами, вдосконалення положень спеціалізованого законодавства, формування методики співробітництва територіальних громад в Україні.

Загалом у дисертації запропоновано та належним чином обґрунтовано значну кількість нових теоретичних підходів, висновків та узагальнень, а також доведено необхідність внесення змін та доповнень до чинного адміністративного законодавства, норми якого регулюють організацію та функціонування об'єднаної територіальної громади. Проведена автором науково-дослідна робота є результатом його власних напрацювань, вдалою спробою оптимізації реалізації та застосування інституційного механізму забезпечення реалізації державної політики в зазначеній сфері.

4. Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи Ноцик А.І. не викликають суттєвих зауважень. Висновки в дисертації сформовано відповідно до отриманих результатів, вони мають вагому аргументацію, свідченням чого є використана методологія дослідження, яка ґрунтується на сукупності загальнонаукових та спеціально-юридичних методів пізнання (діалектики, дедукції, індукції, аналізу та синтезу, функціональному, формально-юридичному, дескриптивному, системно-структурному, групування, правотворчості та інших). Робота виглядає органічною і своєчасною, адже є прикладом результативного використання сучасної методології для найбільш успішного досягнення мети дисертаційного дослідження.

Розв'язання визначених у вступі завдань базується на результатах аналізу широкого кола джерел, які репрезентують вітчизняну і західну політичну науку. Зокрема, науково-теоретичне підґрунтя дисертації склали наукові праці фахівців, у тому числі зарубіжних, у галузі філософії, загальної

теорії держави і права, адміністративного та цивільного права, економічної теорії, державного управління, фінансового і податкового права, менеджменту; узагальненням і систематизацією доктринальних напрацювань науки адміністративного права щодо формування цілісної концепції розвитку територіальних громад.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення практики органів виконавчої влади (Міністерства розвитку громад та територій України, місцевих державних адміністрацій, інших органів виконавчої влади) та місцевого самоврядування, громадських організацій та міжнародних інституцій у сфері забезпечення права на місцеве самоврядування в Україні.

Отже, є всі підстави стверджувати, що результати дисертаційного дослідження Ноцик А.І., які винесено на захист, виконано на високому методологічному рівні. Вони достатньо аргументовані, обґрунтовані, логічні та переконливі.

5. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації мають як теоретичний, так і прикладний зміст, що підтверджується актами про впровадження результатів дисертаційного дослідження (подані у додатках до дисертації), які можуть бути використані в: науково-дослідній роботі (положення та рекомендації спрямовані на розвиток теорії адміністративного права в аспекті механізмів реалізації права на місцеве самоврядування); законотворчій сфері (практичні пропозиції спрямовані на розвиток адміністративного законодавства щодо діяльності об'єднаних територіальних громад в Україні); освітньому процесі (під час готування та ведення лекцій, навчальних семінарів та практичних занять для здобувачів вищої освіти).

6. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація Ноцик А.І. викладена українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України. Структура дисертації дозволила всебічно і повно проаналізувати питання, які визначені як мета і завдання дослідження.

Автор правильно визначив мету та завдання дослідження, обрав відповідну методику його проведення. При цьому сформульовані завдання достатньо відображені у змісті роботи та висвітлені у висновках.

Дисертація містить анотацію, список публікацій, зміст, вступ, три розділи, які містять дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел та додатки.

Анотація в стислій формі відображає основні тези дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувача, у яких висвітлено основні результати дослідження.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, схарактеризовано ступінь наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дослідження, окреслено поставлені завдання наукового пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, описано використані методи пізнання, емпіричну та нормативно-правову базу, аргументовано наукову новизну отриманих результатів, зазначено інформацію щодо апробації матеріалів дисертації та її структуру.

Кожен з розділів та підрозділів роботи містить результати, що становлять науковий інтерес. Так, у першому розділі «Теоретико-правові засади організації та функціонування добровільного об'єднання територіальних громад» визначено сутність, статус та принципи діяльності добровільного об'єднання територіальних громад. Зокрема надано загальну характеристику добровільно об'єднаної територіальної громади як складової інституту делегування повноважень; розкрито зміст та особливості адміністративно-правових відносин за участю добровільного об'єднання територіальних громад; охарактеризовано принципи та нормативно-правові засади організації та функціонування добровільного об'єднання територіальних громад; проаналізовано адміністративно-правовий статус добровільного об'єднання територіальних громад.

У другому розділі «Порядок створення та організації діяльності добровільно об'єднаної територіальної громади» розкрито особливості

публічних адміністративних процедур щодо функціонування об'єднання територіальних громад. Зокрема розкрито зміст та надано характеристику адміністративним процедурам утворення добровільного об'єднання територіальних громад; адміністративним процедурам добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад; адміністративним процедурам державної підтримки добровільного об'єднання територіальних громади та добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад.

Третій розділ «Особливості функціонування добровільно об'єднаної територіальної громади» присвячено розробці та обґрунтуванню новітніх питань організації та функціонування добровільно об'єднаної територіальної громади в Україні. У ньому визначено особливості реалізації повноважень добровільно об'єднаної територіальної громади у сфері земельних та бюджетних відносин; розкрито шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання організації та функціонування добровільно об'єднаної територіальної громади.

Після кожного розділу й дисертації загалом сформульовано висновки, у яких вичерпно висвітлено зміст розглянутих питань. Висновки відповідають отриманим результатам, мають належну аргументацію та високий рівень достовірності. Вони відповідають меті за завданням дослідження та містять важливі теоретичні положення щодо вдосконалення організації та функціонування об'єднаної територіальної громади.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить виваженим підходом до розроблення відповідних дефініцій, що дозволило автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем, пов'язаних із організацією та функціонуванням об'єднаної територіальної громади.

Зазначене дає підстави стверджувати, що дисертація Ноцик А.І. відповідає встановленим вимогам і є завершеною науковою працею, результати якої виконують актуальне наукове завдання – визначення адміністративно-правових засад організації та функціонування об'єднаної

територіальної громади, обґрунтування напрямів забезпечення їх ефективності, ідентифікації проблемних аспектів правового регулювання та розроблення рекомендацій для подальшого розвитку права на місцеве самоврядування.

7. Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, висвітлені в 10 публікаціях, з яких: 6 статей опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, та 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також 3 тези доповідей на науково-практичних конференціях. Це дозволяє вважати, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертації належно пройшли апробацію, а дисертантом в повній мірі було виконано відповідні вимоги, які висуваються МОН України.

8. Оформлення дисертаційної роботи Ноцик А.І. відповідає встановленим вимогам. Зміст анотації є ідентичним основним положенням дисертації. Дослідження має логічну структуру, збережено послідовність викладу матеріалу, не порушений зв'язок між структурними частинами, які розміщено у порядку градації, матеріали розділів супроводжуються ґрунтовними висновками. Дисертацію вигідно характеризує науковий стиль викладу державною мовою, який, у той же час, не перенавантажений занадто складними вербальними конструкціями.

Дисертація у цілому свідчить про вільну орієнтацію автора в науці адміністративного права та добру обізнаність у науковій літературі й законодавстві, що відповідає високому рівню наукової кваліфікації. Висновки і пропозиції дисертанта ґрунтуються на достатній науковій платформі, що дає підстави визнати дослідження самостійним і завершеним. Більшість висновків дисертанта науково обґрунтовані й оригінальні, сприяють перегляду усталених догм.

9. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження Ноцик А.І. може бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

10. Відсутність порушень академічної доброчесності. Проаналізувавши зміст дисертації, можна констатувати, що автором дисертації дотримано вимоги академічної доброчесності повною мірою.

Одним із ключових принципів академічної доброчесності є оригінальність наукового дослідження. Дисертація Ноцик А.І. демонструє новаторський підхід до дослідження засад організації та функціонування об'єднаної територіальної громади. Автор уникнув повторення вже відомих наукових істин, натомість запропонував власне бачення та шляхи вирішення досліджуваних проблем організації та функціонування об'єднаної територіальної громади в Україні.

У дисертації використовуються надійні джерела, а цитування виконано з дотриманням всіх вимог наукового етикету. Дисертація містить посилання на використані в її тексті джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень та відомостей. Автор не допустив спотворення інформації або викривлення позицій інших науковців, чітко вказуючи на джерела інформації та визнаючи інтелектуальну власність інших дослідників. Надано повну інформацію про результати наукової діяльності й використані методики досліджень.

У дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикацій, фальсифікацій та інших порушень академічної доброчесності.

Констатуючи, дисертація є самостійним, завершеним, комплексним науковим дослідженням, в якому повною мірою розкрита його тема, досягнута мета, яка перед ним висувалась, та вирішені всі задачі, які ставив перед собою автор. Відповідно, відгук про дисертацію позитивний. Дисертація

відповідає вимогам, які висуваються до такого роду наукових праць – і щодо змісту, і щодо оформлення.

11. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання, які потребують, на нашу думку, додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. При аналізі змісту інформації, викладеної в підрозділах 1.1 та 1.4 роботи, звертає на себе увагу дублювання деяких наукових положень, що вочевидь обумовлено недостатньо добре продуманою структурою дисертації. Як наслідок, в обох підрозділах автор торкається суміжних та дуже близьких за змістом аспектів досліджуваної проблематики, які в узагальненому вигляді характеризують правове становище територіальних громад.

2. Другий розділ роботи присвячений характеристиці порядку створення та організації діяльності добровільної об'єднаної територіальної громади. Водночас, аналіз структури цього розділу та його змісту засвідчує, що основну увагу автор зосереджує на дослідженні адміністративних процедур, в той час як інші адміністративні інструменти аналізуються ним лише фрагментарно.

3. Окремий підрозділ дисертації варто було б присвятити аналізу зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання організації та функціонування об'єднаної територіальної громади, що значно підвищило б науково-теоретичну і практичну цінність проведеного дослідження.

4. Характеризуючи адміністративні процедури державної підтримки добровільного об'єднання територіальних громад та добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад (підрозділ 2.3), дисертанту варто було окрему увагу зосередити на аналізі ризиків, які може нести в собі надмірне державне регулювання даного питання. Зокрема це стримування інноваційних ініціатив на місцевому рівні, бюрократизація процесу об'єднання, що, в свою чергу, зменшить гнучкість та швидкість прийняття

рішень на місцевому рівні, та може створити враження нав'язування об'єднання згори, що суперечить самій сутності ідеї добровільності.

5. Такою, що потребує додаткового пояснення, є запропонована дисертантом структура третього розділу роботи. Зокрема, в рамках дослідження «Особливостей функціонування добровільно об'єднаної територіальної громади» дисертант аналізує лише особливості реалізації повноважень такої громади у сфері земельних та бюджетних відносин, тоді як інші, не менш важливі сфери правового регулювання залишились поза його увагою.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що висловлені вище зауваження стосуються переважно спірних, дискусійних проблем. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, яка носить самостійний і творчий характер, має наукову і практичну цінність, є самостійним завершеним комплексним дослідженням актуальної теми і новим вирішенням конкретного наукового завдання. Зроблені дисертантом висновки та узагальнення, сформульовані пропозиції та рекомендації сприяють удосконаленню адміністративно-правових засад організації та функціонування об'єднаної територіальної громади, а наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертантом.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

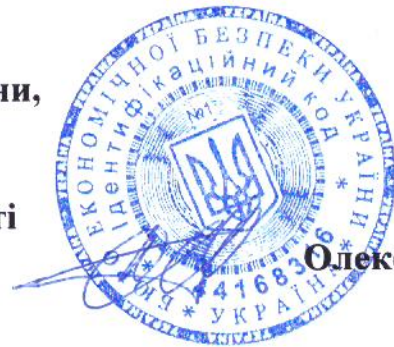
У дисертації Ноцик Андрія Ігоровича отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання. Вона є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана ним особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених ним досліджень, що мають важливе значення для розвитку науки адміністративного права.

Структура та зміст дисертації відповідають її назві, а основні її наукові положення, висновки та рекомендації, характеризуються новизною,

достовірністю, достатньою повнотою їх викладення. Результати та рекомендації, здобуті в ході дослідження, мають значне практичне та теоретичне значення для вдосконалення засад організації та функціонування об'єднаної територіальної громади.

На підставі вказано вище можна зробити висновок, що дисертація Ноцик Андрія Ігоровича на тему «Адміністративно-правові засади організації та функціонування об'єднаної територіальної громади», що подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціалізації 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, є завершеним комплексним дослідженням, що в повній мірі відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, а її автор – Ноцик Андрій Ігорович заслуговує на присудження ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Офіційний опонент –
Заслужений діяч науки і техніки України,
доктор юридичних наук, професор,
керівник Департаменту
організаційного забезпечення діяльності
Бюро економічної безпеки України**

Олексій ДРОЗД